

Omówienia recenzyjne

Katarzyna Wojan
Uniwersytet Gdański

**Rosyjskie piśmiennictwo naukowe
z zakresu przekładoznawstwa.
Rzecz o monografii bibliograficznej Ewy Konefał
pt. *Przekładoznawstwo rosyjskie.*
T. 1: *Autoreferaty dysertacji 1937–2015*
(Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2016)**

O bibliografistyce polskiej

Spisy bibliograficzne towarzyszą różnym dyscyplinom naukowym od ich zarania [Matczuk 2014, 9]. Dziś nie każdy, kto ma styczność z pracą naukową, ma świadomość faktu, iż „w średniowieczu bibliografia była jednym z najważniejszych narzędzi przekazywania informacji, bez którego nie byłoby postępu naukowego” [Gmiterek 2015, 397]. Bibliografistyka polska wypracowała jak dotąd niebagatelny dorobek naukowy, jednak w niektórych środowiskach już sama idea stworzenia dziedzinowej monografii bibliograficznej spotyka się – niestety – z pewną, a niekiedy nawet dużą, dezynwolturą czy wręcz ignorancją, wartość takich pozycji naukowych nie bywa – w tychże kręgach – należycie doceniona, a zamysły i osiągnięcia badaczy są kwestionowane [Wojan 2017; Matczuk 2014, 9]. Wydaje się też, że monografie bibliograficzne nie należą u nas do opracowań popularnych (nie mam tu na myśli samego czytelnictwa ani implementacji dokonań bibliografów), przede wszystkim z uwagi na niezmiernie żmudne i rozłożone w czasie postępowanie badawczo-dokumentacyjne, na tytaniczną pracę, jaką zmuszony jest wykonać autor bądź zespół autorów, aby – dokonując wyczerpujących, rozległych kwerend tekstowych – zebrać, odpowiednio usystematyzować, a następnie dokonać wieloaspektowej deskrypcji ogromnego materiału faktograficznego. Wysiłki zmierzające do utworzenia pełnego, rzetelnego naukowo-naukowego spisu bibliograficznego literatury przedmiotu zwięzłego obszerną publikacją monograficzną można przyrównać do galerniczej pracy leksykografa/ leksykografów, mozolnie dociekających ekwiwalentów słownikowych każdej jednostki hasłowej. Wyszukiwanie i ewidencja adresów bibliograficznych i ich opisów wraz z rozwojem nowych technologii informatyczno-informacyjnych

stają się coraz bardziej efektywne. Szybsza jest też weryfikacja danych przetransponowanych do tworzonych na potrzebę danego opracowania naukowego opisów bibliograficznych.

Monografie bibliograficzne mają wymiar heurystyczny. Szeroko zakrojone konkretne działania naukowe cechuje się bowiem badawczością i odkrywcznością, certyfikuje dynamikę rozwoju danej dziedziny wiedzy oraz stopień jej progresji. Tego typu publikacje stanowią bezsprzecznie miarodajne i w pełni użyteczne narzędzie badawczo-naukowe, nieocenioną pomoc w dydaktyce akademickiej, ponadto pełnią rolę praktycznego, nieodzownego informatorium dla specjalistów w danej dziedzinie. Zrównoważony rozwój bibliografistyki jest sprzężony z powstaniem i rozwojem wysokiej kultury naukowej. Metody bibliografów – „doskonalone przez stulecia – wciąż oddają usługi dyscyplinom naukowym, co więcej, wydatny jest udział bibliografii w powstawaniu nowych dziedzin” [Matczuk 2014, 9]. Bibliografie stanowią fundamentalne systematyzacje poznawcze, wpisują się do „nauk o nauce”.

W centralnym katalogu zbiorów polskich bibliotek naukowych NUKAT pojawia się 31 041 rekordów opisów dokumentów dla zapytania: „bibliografia”, zaś dla „monografia bibliograficzna” – zaledwie 23 rekordy¹. Najstarsza skatalogowana monografia o takim profilu datowana jest na 1959 rok (jest to pozycja: *Zabawy przyjemne i pożyteczne 1770–1777: monografia bibliograficzna* Elżbiety Aleksandrowskiej). Owe opracowania obejmują dorobek polskich twórców – literacki, filmowy, naukowy; wśród nich znajdują się zaledwie dwie pozycje teoretyczne sprzed dekady [Bajor 2003; Bajor 2005]. Cieszy fakt zarówno publikacji metodologiczno-teoretycznych, jak i wydawanych cykli i serii bibliografii dziedzinowych, słowników i przewodników leksykalno-bibliograficznych, biobibliografii, a także – stanowiących najczęściej nieodłączny element ksiąg pamiątkowych – spisów prac naukowych polskich uczonych.

Polska bibliografistyka rusycystyczna

Z punktu widzenia genologii bibliograficznej w nauce o utworach piśmiennictwa wyodrębnia się różnorodne formy i rodzaje tekstów. W rusycystyce polskiej powstały jak dotąd 22 opracowania słownikowe o charakterze leksykalno-bibliograficznym; dominują tu prace Jana Wawrzyńczyka, częściowo przygotowane we współautorstwie z Elizą Małek². Z kolei rusycystycznych bibliografii o różnym ukierunkowaniu naukowym i formie (specjalnych, dziedzinowych, osobowych, adnotowanych,

¹ Badania własne – stan z 1.08.2017.

² Na podstawie własnej bazy danych. Opracowanie dokumentacyjne bibliografii tematycznej z zakresu rusycystyki polskiej posiadam w postaci wydruku komputerowego.

bieżących, przedmiotowych i podmiotowych itd.) w latach 1883–2016 ukazało się 169³. Najstarszym opracowaniem, jak wynika z mojej dokumentacji, jest *Bibliografia polska z roku 1881 w porównaniu z czeską, węgierską i rosyjską* Kornela Juliusza Hecka wydana w 1883 roku we Lwowie nakładem autora, licząca 51 stron. Kolejna – niewielka, bo 26-stronicowa – publikacja to wykaz dorobku naukowego Teodora Wierzbowskiego (1853–1923) opatrzonego tytułem: *За тридцать лет 1876–1889. Указатель научных трудов диссертаций, статей и рецензий экстраординарного профессора Императорскаго Варшавскаго Университета Федора Вержбовскаго*. Ów spis ujrzał światło dzienne w 1889 roku w Warszawie. Natomiast do najnowszych prac z zakresu bibliografistyki rusycystycznej należy monografia⁴ *Z dziejów leksykografii polsko-rosyjskiej*. T. 1: *Słowniki lingwistyczne (bibliografia za lata 1700–2015)* (Gdańsk 2016, ss. 386) autorstwa piszącej te słowa [Wojan 2017].

W zakresie przekładoznawstwa rosyjskiego (a ściślej: rosyjsko-polskiego i polsko-rosyjskiego) wychodziły sukcesywnie, rzecz jasna, selektywne spisy bibliograficzne. Polskie przekłady literackie w ZSRR zostały objęte należnymi opisami bibliograficznymi, co znalazło wyraz w czterotomowym monumentalnym dziele *Polska literatura piękna od XVI w. do początku XX w. w wydawnictwach rosyjskich i radzieckich. Bibliografia przekładów oraz literatury krytycznej w języku rosyjskim wydanych w latach 1711–1975* autorstwa Izaliny L. Kurant (Wrocław 1982–1995). Jednakże do niedawna żaden polski ani rosyjski/ radziecki uczony nie podjął się trudu opracowania kompletnej bibliografii przekładoznawstwa rosyjskiego. Uczyniła to dopiero młoda gdańska badaczka – dr Ewa Konefał, której zainteresowania naukowe oscylują wobec zagadnień teorii i praktyki przekładu oraz językoznawstwa kontrastowo-konfrontatywnego w zakresie języków: polskiego i rosyjskiego.

Przekładoznawstwo rosyjskie w świetle badań bibliograficznych Ewy Konefał

W 2016 roku Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego⁵ ogłosiło drukiem obszerną monografię E. Konefał zatytułowaną *Przekładoznawstwo rosyjskie*. T. 1: *Autoreferaty dysertacji 1937–2015*, liczącą 369 stron. Książka jest pierwszą pozycją z zapowiadanej monumentalnej serii translatologicznej. Jest to praca o oryginalnej z punktu orientacji polskiego naukoznawstwa tematyce, bezsprzecznie wyjątkowa

³ Własna baza danych. Stan z 1.08.2017.

⁴ Planowane są trzy tomy. Posiadam materiały do wydania w postaci wydruku komputerowego.

⁵ Podkreślić należy, iż Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego na przestrzeni lat 1985–2016 wypuściło 16 monografii bibliograficznych, zaś 62 pozycje książkowe włączając w postaci rozdziałów spisy bibliograficzne, w głównej mierze będące wykazami dorobku naukowego pracowników gdańskiej uczelni.

w światowej translatoologii, autorka sporządziła bowiem opis dokonań wielu pokoleń różnojęzycznych translatoologów – dokonań z językiem rosyjskim w centrum.

Kilka słów o strukturze dzieła. Systematyzację zawartych w opracowaniu wykazów bibliograficznych cechuje duża przejrzystość uporządkowania przedmiotowego i chronologicznego. Bibliografia zebranych pozycji została – należy podkreślić – rzetelnie przygotowana i zredagowana z ogromną starannością i – jak można sądzić – z ogromną naukową pasją. Podziw i szacunek budzi skrupulatnie dokonana ekscerpcja 2202 tytułów autoreferatów dysertacji rosyjskich i radzieckich z dwunastu obszarów i dziedzin różnych nauk (przy tym różnorodnych specjalności w ramach każdej z dyscyplin) – prac powstałych na przestrzeni blisko ostatnich ośmiu dekad w Rosji, ZSRR i krajach postradzieckich. A zatem materia badawcza była nie tylko zróżnicowana, lecz także trudna do ujarzmienia. Autorka już w pierwszym akapicie swej krótkiej „Przedmowy” pisze: „Powód takiego stanu rzeczy jest dość banalny: niezmiernie trudno jest «ogarnąć nieogarnione»” [Konefał 2016, 7]. Z pełnym przekonaniem – jako doświadczony bibliograf – stwierdzam, że E. Konefał zadanie to udało się w pełni. Materiał faktograficzny – trzeba wyraźnie zaznaczyć – był niebywale rozproszony w rozlicznych katalogach bibliotek, zaś dostęp do części dorobku zagranicznych naukowców był niejednokrotnie utrudniony z uwagi na brak rejestrów poszczególnych pozycji (w szczególności dotyczy to starszych prac). Gdańska uczona doskonale poradziła sobie z eksploracją ogromnych zasobów zagranicznych bibliotek i repozytoriów, w których zdeponowane są dziesiątki czy nawet setki tysięcy pozycji różnorodnych autoreferatów, które należało przestudiować i które zostały poddane żmudnej procedurze ekscerpcyjnej. Autorka omawianego dzieła przyjęła fundamentalne, uniwersalne założenie wybitnego bibliografa i historyka literatury polskiej i słowiańskiej – Stefana Vrtela-Wierczyńskiego (1886–1963), iż każda dziedzina nauki „powinna mieć swoją bibliografię, opracowaną wyczerpująco i systematycznie, przystosowaną do jej potrzeb, obejmującą jej całość” [Vrtel-Wierczyński 1928, 7 – cyt. za Konefał 2016, 8]. Powyższe stwierdzenie stało się mottem naukowo-badawczego działania autorki.

Książka została podzielona na dwie kompatybilne części: „Część pierwszą – Charakterystyka bazy bibliograficznej” (s. 15–78) oraz „Część drugą – Wykaz autoreferatów dysertacji doktorskich i kandydackich za lata 1937–2015” (s. 80–336). Całość poprzedza „Przedmowa” (s. 7–11). Praca ponadto została opatrzona „Wykazem skrótów” (s. 337–344), uwzględniającym odrębnie „Skróty tekstowe” i „Skróty nazw instytucji”, „Spisem tablic” (s. 44) oraz „Indeksem nazwisk” (s. 345–369). Rozdziały i podrozdziały konstituujące część pierwszą opracowania tworzą blok tematów o charakterze opisowym i syntetyzującym, zaś część druga – zasadnicza,

stricte materiałowa – zawiera przejrzystą systematyzację rosyjskojęzycznych auto-referatów dysertacji.

W niedługiej przedmowie autorka wyjaśnia czytelnikowi genezę swych zainteresowań bibliografistyką ukierunkowaną na przekładoznawstwo rosyjskie i sygnalizuje dotkliwy brak w dziedzinie przekładoznawstwa rosyjskiego kompleksowego podsumowania (syntezy) dorobku przekładoznawców rosyjskich/ radzieckich, wskazuje na ogromną lukę zarówno w translatologii polskiej, jak i rosyjskiej, a mianowicie: brak obiektywnego, pełnego opisu jakościowego i ilościowego dokonań translatologów. Stwierdza ona, że narzędziem niezbędnym do takiego holistycznego opisu jest stworzenie wykazu bibliograficznego pozycji literaturowych z danej dziedziny i dyscypliny. W przekonaniu autorki dodatkowym wymiernym efektem przeprowadzonych badań analitycznych o charakterze bibliograficznym może być opracowanie mapy rosyjskiej translatologii oraz zdefiniowanie instytucjonalnej struktury przekładoznawstwa rosyjskiego (określenie aktywności właściwych instytucji sprawczych, ośrodków naukowo-badawczych, uczelni wyższych, redakcji czasopism, stowarzyszeń itd.). Wypada zauważyć, iż E. Konefał ma bardzo dobre rozeznanie w piśmiennictwie rosyjskojęzycznym, o czym świadczą przeanalizowane pozycje, na które powołuje się w tekście głównym oraz (obficie) w przypisach. Jako rusycystka i translatoryk za obiekt penetracji nieprzypadkowo obrała w pierwszej kolejności dysertacje naukowe (kandydackie i doktorskie). Jej zdaniem – w pełni słusznym – prace te odzwierciedlają aktualne kierunki badawcze (główne nurty, trendy, a nawet polityczną poprawność), obrazują bieżący stan prowadzonych badań translatorycznych za granicą, a także stanowią zasadniczą formę prezentacji uzyskanych indywidualnych (rzadziej zespołowych) wyników badań; ukazują ukierunkowanie na języki, które stanowią obiekt przekładu (ten aspekt wydaje się szczególnie interesujący dla językoznawców, zwłaszcza komparatystów językowych). Całościowy opis bibliograficzny danej dyscypliny ujawnia dynamikę jej rozwoju i perspektywy, a w pewnych okresach także stagnację. E. Konefał zaprezentowała odbiorcy ważniejsze kwestie warsztatu terminologicznego, wyjaśniając, czym jest przekład – tu: pojmowany jako

proces językowy i mentalny, w całej swej złożoności i uwikłaniu komunikacyjnym, i jako rezultat działalności translatorskiej, tj. jako obiekt materialny – tekst przekładu, badany i oceniany w systemie jego relacji do tekstu wyjściowego i jako byt samoistny stanowiący nieodłączny element kultury przyjmującej, jako dzieło o określonej recepcji w systemie kultury przyjmującej, które ma swoją historię i na które istnieje określone zapotrzebowanie społeczne [Konefał 2016, 16].

Badaczka przypomina, iż przekładoznawstwo nie ukonstytuowało się jako samodzielna specjalność naukowa ani w Polsce, ani w Rosji; słusznie podkreśla jego interdyscyplinarność, bowiem to stanowi o jego złożoności, różnorodności badawczej i bogactwie tematycznym podejmowanych zagadnień, a także obfitości języków będących obiektami przekładu.

W rozdziale pierwszym pt. „Opis materiału faktograficznego” (s. 17–21) autorka dokładnie przedstawia zagadnienia, składające się na poszczególne krótkie podrozdziały: 1. „Źródła ekscerpcji”, 2. „Zasięg terytorialny i chronologiczny”, 3. „Sposób systematyzacji”, 4. „Zasady opisu bibliograficznego”. To, co metodologicznie relewantne dla utworzonej przekładoznawczej bibliografii prac naukowych, to źródła, z których badaczka dokonywała złożonej ekscerpcji materiału faktograficznego. Korzystała ona z zasobów najważniejszych bibliotek rosyjskich i innych obszaru postradzieckiego (Rosyjskiej Biblioteki Państwowej im. W.I. Lenina w Moskwie, Biblioteki Naukowej Moskiewskiego Uniwersytetu Państwowego im. M.W. Łomonosowa, Rosyjskiej Biblioteki Narodowej w Petersburgu, Biblioteki Naukowej im. M. Gorkiego Petersburskiego Uniwersytetu Państwowego, Biblioteki Naukowej im. M. Maksymowicza Kijowskiego Uniwersytetu Narodowego im. T. Szewczenki, Biblioteki Narodowej Ukrainy im. W.I. Wiernadskiego w Kijowie). Dodatkowo spenetrowała specjalistyczne katalogi – na ogół komercyjnych – bibliotek wirtualnych, w których zdeponowane są autoreferaty dysertacji. Badaczka przeprowadziła również kwerendy biblioteczne tekstowe w renomowanych bibliotekach moskiewskich i petersburskich (jak wiadomo, nie wszystkie prace, a zwłaszcza te starsze, zostały zdigitalizowane i udostępnione naukowcom do swobodnego „surfowania”). Korzystała też ze stron Najwyższej Komisji Atestacyjnej Federacji Rosyjskiej i innych, co dowodzi rzetelności i dokładności prowadzonego procesu ekscerpcji. Wykazała jednocześnie pokorę naukową, przyznając, iż „(...) nigdy nie ma stuprocentowej pewności, że jest ona (bibliografia – uzup. K.W.) kompletna” [Konefał 2016, 19] z uwagi na ramy chronologiczne i duży rozrzut terytorialny rejestrowanych dokumentów.

W podrozdziale „Zasięg terytorialny i chronologiczny” autorka przedstawia mapę regionu, którego dotyczą analizowane dysertacje, a który obejmuje prace naukowców z Rosji, Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Estonii, Gruzji, Kazachstanu, Kirgizji, Litwy, Łotwy, Tadżykistanu, Turkmenistanu, Ukrainy, a zatem z obszaru radzieckiego i postradzieckiego. Wybór uzasadnia nadal wysoką pozycją naukową języka rosyjskiego jako wehikularnego środka komunikacji w danym regionie, a także na forum międzynarodowym, światowym (ważny język konferencyjny, *lingua franca* nauki w regionie). Podkreślić należy, iż rosyjski jest niezmiennie jednym z głównych języków upowszechniania wiedzy. Uświadamia nam, jak wysokim prestiżem społecznym i naukowym cieszy się on w świecie, niezależnie od niekorzystnej

obecnie (od paru dekad właściwie) sytuacji politycznej i ujawnianych animozji w stosunku do nosicieli tego języka.

Nie można nie zauważyć, iż terminologia z zakresu naukoznawstwa rosyjskiego kryje wiele zawichości. I z tymi kwestiami badaczka zmuszona była się zmierzyć. Już na początku rozważań wyjaśnia ona kluczowe dla prowadzonych rozważań terminy: ros. *кандидат наук* i ros. *доктор наук*, mające w polskiej nomenklaturze naukowej odpowiedniki kolejno: stopień doktora nauk i stopień doktora habilitowanego. To rozróżnienie jest bardzo ważne, gdyż przysparza częstokroć trudności przekładowych nie tylko studentom, lecz także zawodowym tłumaczom, obarczone jest ponadto skutkami prawnymi (kiedy dotyczy to na przykład procedur uznawalności stopni naukowych i nostryfikacji dyplomów).

Klasyfikacja wyekscerpowanego materiału faktograficznego poddyktowana została jego specyfiką, jak podaje autorka – został on podzielony według dziedzin naukowych wyodrębnionych w nomenklaturze specjalności pracowników naukowych, zgodnie z którą przyznawane są stopnie naukowe.

Rozdział drugi pt. „Badania nad przekładem a nomenklatura specjalności pracowników naukowych” (s. 22–34) zawiera omówienie złożonych kwestii związanych z nomenklaturą specjalności naukowych w Rosji oraz innych krajach. Autorka rozpoczyna wywód od krótkiego rysu historycznego, dokonując przeglądu rozwoju mianownictwa rosyjskiego i powołując się na stosowne rozporządzenia państwowe (urzędowe). E. Konefał wykazuje dużą znajomość rzeczy i dokumentów prawnych. Przybliża tym samym odbiorcy realia polityczno-społeczno-prawne Rosji, a wcześniej ZSRR (aspekt historyczno-prawny). Podjęta problematyka jest niebagatelna z punktu widzenia m.in. dydaktyki przekładu specjalistycznego. Autorka przejrzysto przedstawia zmiany, jakie się dokonywały w rosyjskim/ radzieckim ustawodawstwie naukowym, a wyliczenie poszczególnych specjalności naukowych opatrzone jest każdorazowo odpowiednim kodem wielocyfrowym. Szacunek budzi dokładność analizy nomenklatur, jakiej autorka dokonuje w procedurze klasyfikacyjnej i stratyfikacyjnej materiału dokumentacyjnego. Wymaga to bowiem od badaczki wiele gorliwości w ustalaniu, definiowaniu i przyporządkowywaniu konkretnych specjalności wyekscerpowanym pozycjom bibliograficznym. Z pewnością przy tak nagromadzonej liczbie kodów i kwotach wyzyskiwanego, nader skomplikowanego mianownictwa, autorka zmuszona była dokonywać wielokrotnych analiz tekstów dokumentów prawnych oraz ich weryfikacji. Ten etap pracy naukowo-badawczej to niewątpliwie mrówcza praca.

Rozdział monografii pt. „Przekład jako obiekt badań naukowych w świetle danych bibliograficznych” ma charakter syntezy historycznej, dającej całościowy obraz badań prowadzonych w obszarze translatoologii rosyjskiej na podstawie uzyskanych

danych bibliograficznych. Autorka dokonuje analizy ilościowej zgromadzonego i usystematyzowanego materiału faktograficznego, zamieszcza także rys historyczny translatoryki danego obszaru. Opis ten przedstawiony jest w działach (podrozdziałach), które zostały uszeregowane w ramach ogólnie przyjętego w Rosji podziału obszarów nauk, a następnie dyscyplin, a zatem: 1. Nauki matematyczno-fizyczne i techniczne; 2. Nauki historyczne; 3. Nauki filozoficzne; 4. Nauki filologiczne; 4.1. Literaturoznawstwo; 4.2. Językoznawstwo; 5. Nauki prawne; 6. Nauki pedagogiczne; 7. Nauki medyczne; 8. Nauki o sztuce; 9. Nauki psychologiczne; 10. Kulturoznawstwo; 11. Bibliotekoznawstwo, bibliografoznawstwo (bibliografia) i bibliologia. Podział prac naukowych wewnątrz poszczególnych podrozdziałów zasadniczo opiera się na rozróżnieniu: dysertacja kandydacka – dysertacja doktorska. Wywód zilustrowany jest czterema szczegółowymi tablicami, zawierającymi zestawienia sumaryczne autoreferatów: 1) rozpraw w ramach poszczególnych dziedzin / grup specjalności ujęciu chronologicznym; 2) rozpraw z uwzględnieniem miejsca powstania dokumentu; 3) dla poszczególnych specjalności literaturoznawczych; 4) dla poszczególnych specjalności językoznawczych.

Na podstawie odpowiednich tablic można stwierdzić, iż językami uwzględnionymi w przekładach były (w kolejności alfabetycznej): języki bałtyckie, języki germańskie, języki narodów Indii, języki irańskie, języki kaukaskie, języki mongolskie, języki narodów Chin, języki narodów ZSRR, języki romańskie, języki semickie, języki słowiańskie, języki turkijskie.

Najobszerniejsza część prezentowanego opracowania to – rzecz oczywista – „Wykaz autoreferatów dysertacji doktorskich i kandydackich (1937–2015)”. Zawiera on – o czym wspomniałam na początku – 2202 tytuły prac rosyjskich i radzieckich z dwunastu dziedzin nauk. Jest to niezwykle rzetelny spis prac poświęconych zagadnieniom przekładu, uszeregowanych według następujących dziedzin: 1. Nauki matematyczno-fizyczne; 2. Nauki techniczne; 3. Nauki historyczne; 4. Nauki filozoficzne; 5. Nauki filologiczne; 5.1. Literaturoznawstwo; 5.2. Językoznawstwo; 6. Nauki prawne; 7. Nauki pedagogiczne; 8. Nauki medyczne; 9. Nauki o sztuce; 10. Nauki psychologiczne; 11. Kulturoznawstwo; 12. Bibliotekoznawstwo, bibliografoznawstwo (bibliografia) i bibliologia.

Z badań dr E. Konefał wynika, iż w zgromadzonych zasobach dokumentów dominują prace z zakresu nauk filologicznych – utrwalono łącznie 1927 tytułów, co stanowi 87,5% zgromadzonego zbioru, z czego najwięcej plasuje się w dyscyplinie: językoznawstwo – 1372 prace (62,3%), zaś 2,5 razy mniej w dyscyplinie: literaturoznawstwo – 555 prac (25,2%). Na drugim miejscu znajdują się dysertacje z obszaru nauk pedagogicznych; odnotowano tychże dziesięciokrotnie mniej od filologicznych, tj. 186 prac (8,44%). W kolejnych obszarach nauk zarejestrowano zaledwie

po kilkanaście prac bądź tylko pojedyncze tytuły (poniżej 1% całości zbioru). Analizę ilościową i jakościową danych bibliograficznych autorka przedstawiła ogólnie w rozdziale poprzedzającym spis pozycji. W poniższej tabeli (tab. 1) zawarto dane ilościowe na temat ogólnej liczby tytułów dysertacji naukowych w danej dziedzinie zaczerpnięte z omawianej pracy E. Konefał, natomiast udział procentowy został wyliczony przeze mnie na podstawie tych danych.

Tabela 1

Dane ilościowe na temat ogólnej liczby tytułów dysertacji naukowych w danej dziedzinie

Lp.	Obszar nauki	Liczba autoreferatów dysertacji	Udział %
1.	Nauki filologiczne (Językoznawstwo) (Literaturoznawstwo)	1927 (1372) (555)	87,51 (62,3) (25,2)
2.	Nauki pedagogiczne	186	8,44
3.	Nauki historyczne	15	0,68
4.	Bibliotekoznawstwo, bibliografoznawstwo, bibliologia	13	0,59
5.	Nauki techniczne	12	0,54
6.	Kulturoznawstwo	11	0,49
7.	Nauki prawne	10	0,45
8.	Nauki matematyczno-fizyczne	9	0,4
9.	Nauki filozoficzne	8	0,36
10.	Nauki psychologiczne	8	0,36
11.	Nauki o sztuce	2	0,09
12.	Nauki medyczne	1	0,04
Łącznie		2202	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań E. Konefał.

Mimo wielkiego podziwu dla trudu badawczego E. Konefał chciałabym wspomnieć o pewnym niedosycie, jaki mi towarzyszy po przestudiowaniu lektury. Mianowicie uważam, iż w części teoretycznej niedostatecznie zostało przedstawione zagadnienie przekładu polsko-rosyjskiego. Szkoda, że autorka nie zechciała opisać go dogłębniej, bowiem ten dział przekładoznawstwa okazałyby się niewątpliwie szczególnie interesujący dla polskiego odbiorcy czy polonistów zza wschodniej granicy. Z mojej analizy danych bibliograficznych wynika, że powstało co najmniej 17 (0,77%) dysertacji traktujących o sztuce i praktyce przekładu polsko-rosyjskiego, persko-polskiego, polsko-rosyjsko-białoruskiego, polsko-rosyjsko-niemieckiego,

polско-rosyjsko-czeskiego. Do takich zaliczają się następujące tytuły (w porządku chronologicznym):

1. Gol'ceker Ūrij Pavlovič. 1975. *Voprosy frazeologii i teorii perevoda (na materiale pol'sko-russkih i russko-pol'skih perevodov hudožestvennoj prozy)*. Minsk: AN BSSR, In-t ŕzykoznanii im. Őkuba Kolasa [Гольцекер Юрий Павлович. 1975. *Вопросы фразеологии и теории перевода (на материале польско-русских и русско-польских переводов художественной прозы)*. Минск: АН БССР, Ин-т языкознания им. Якуба Коласа];
2. Daszczyńska Izabella. 1977. *Frazeologiŕ voennyh romanov K. Simonova v sopostavlenii s pol'skimi perevodami*. Leningrad: LGU im. A.A. Źdanova. [Дашчиньска Изабелла. 1977. *Фразеология военных романов К. Симонова в сопоставлении с польскими переводами*. Ленинград: ЛГУ им. А.А. Жданова];
3. Fedorova Mariŕ Alekseevna. 1980. *Sravnitel'nye konstrukcii v romane A.N. Tolstogo „Hoždenie po tukam” (v sopostavlenii s pol'skim perevodom)*. Voronež: VGU im. Leninskogo komsomola [Федорова Мария Алексеевна. 1980. *Сравнительные конструкции в романе А.Н. Толстого „Хождение по мукам” (в сопоставлении с польским переводом)*. Воронеж: ВГУ им. Ленинского комсомола];
4. Slucka Lilŕ. 1981. *Roman A.S. Puškina „Evgenij Onegin” v pol'skih stihotvornyh perevodah i literaturnoj kritike*. Moskva: MGU im. M.V. Lomonosova [Слущка Лиля. 1981. *Роман А.С. Пушкина „Евгений Онегин” в польских стихотворных переводах и литературной критике*. Москва: МГУ им. М.В. Ломоносова];
5. Skibinskaŕ Sof'ŕ Iosifovna. 1982. *Belorusskie perevody poëmy Adama Mickeviča „Pan Tadeuŕ”*. Minsk: AN BCCR, In-t literatury im. Őnki Kupaly [Скибинская Софья Иосифовна. 1982. *Белорусские переводы поэмы Адама Мицкевича „Пан Тадеуш”*. Минск: АН БССР, Ин-т литературы им. Янки Купалы];
6. Nikolaev Sergej Ivanovič. 1982. *Pol'skaŕ poëziŕ v russkih perevodah vtoroj poloviny XVII – pervoj treti XVIII v.* Leningrad: AN SSSR, In-t russkoj literatury (Puškinskij dom) [Николаев Сергей Иванович. 1982. *Польская поэзия в русских переводах второй половины XVII – первой трети XVIII в.* Ленинград: АН СССР, Ин-т русской литературы (Пушкинский дом)];
7. Rusanova Nina Vasil'evna. 1988. *Linejno-dinamičeskaŕ struktura sintagmy i prostogo predloženii v russkom poëtičeskom tekste i hudožestvennom perevode (na materiale russkoj i pol'skoj poëzii)*. Moskva: MGPI im. V.I. Lenina [Русанова Нина Васильевна. 1988. *Линейно-динамическая структура синтагмы и простого предложения в русском поэтическом тексте и художественном переводе (на материале русской и польской поэзии)*. Москва: МГПИ им. В.И. Ленина];

8. Velikodnaâ Irina Leonidovna. 1990. *Vâzemskij i Pol'sha (opyt issledovaniâ stihotvornnyh perevodov)*. Moskva: MGU im. M.V. Lomonosova [Великодная Ирина Леонидовна. 1990. *Вяземский и Польша (опыт исследования стихотворных переводов)*. Москва: МГУ им. М.В. Ломоносова];
9. Teer Elena Mihajlovna. 1990. *Nizami Gândževi v pol'skih issledovaniâh i perevod.* Baku: AN Azscr, In-t literatury im. Nizami [Teer Елена Михайловна. 1990. *Низами Гянджеви в польских исследованиях и переводах*. Баку: АН АзССР, Ин-т литературы им. Низами];
10. Podgórska Barbara. 1990. *Priemy individual'no-avtorskich transformacij frazeologičeskich edinic v romanah I. Il'fa i E. Petrova „Dvenadcat' stulev” i „Zolotoj telenok” i sposoby ih perevoda napol'skij âzyk.* Moskva: IRÂ AN SSSR [Подгурска Барбара. 1990. *Приемы индивидуально-авторских трансформаций фразеологических единиц в романах И. Ильфа и Е. Петрова „Двенадцать стульев” и „Золотой теленок” и способы их перевода на польский язык*. Москва: ИРЯ АН СССР];
11. Marszałek Marek. 1992. *Principy perevoda leksičeskich dialektizmov v proizvedeniâh donskih pisatelej na pol'skij âzyk.* Rostov-na-Donu: RGU [Маршалек Марек. 1992. *Принципы перевода лексических диалектизмов в произведениях донских писателей на польский язык*. Ростов-на-Дону: РГУ];
12. Gajewski Waldemar. 1993 *Ėvolúciâ sposobov perevoda proizvedenij A.S. Puškina na pol'skij âzyk s puškinskih vremen do naših dnei (opyt analiza perevodov izbrannoj lirikii otryvkov „Evgeniâ Onegina”).* Moskva: MGU im. M.V. Lomonosova [Гаевски Вальдемар. 1993. *Эволюция способов перевода произведений А.С. Пушкина на польский язык с пушкинских времен до наших дней (опыт анализа переводов избранной лирики и отрывков „Евгения Онегина”)*. Москва: МГУ им. М.В. Ломоносова];
13. Fedorova Ūliâ Nikolaevna. 2006. *Semantika glagol'nogo imeni v pol'skom i russkom âzykah.* Perm': PGU [Федорова Юлия Николаевна. 2006. *Семантика глагольного имени в польском и русском языках*. Пермь: ПГУ];
14. Râpina Tat'âna Viktorovna. 2008. *Lingvo-semiotičeskij analiz poëtičeskogo teksta pri perevode (na materiale nemeckih i pol'skih perevodov I. Brodskogo).* Moskva: MGU im. M.V. Lomonosova [Ряпина Татьяна Викторовна. 2008. *Лингво-семиотический анализ поэтического текста при переводе (на материале немецких и польских переводов И. Бродского)*. Москва: МГУ им. М.В. Ломоносова];
15. Russkih Anastasiâ Sergeevna. 2009. *Perevodčeskie korrelâty pol'skih proizvodnyh imen sušestvitel'nyh v russkom i belorusskom âzykah: strukturno-semantičeskij aspekt (na materiale poëmy A. Mickeviča „Pan Tadeuš” i ee perevodov na russkij i beloruskij âzyki).* Minsk: BGU [Русских Анастасия Сергеевна. 2009.

Переводческие корреляты польских производных имен существительных в русском и белорусском языках: структурно-семантический аспект (на материале поэмы А. Мицкевича „Пан Тадеуш” и ее переводов на русский и белорусский языки). Минск: БГУ];

16. Stefanskiĭ Evgenij Evgen'evič. 2009. *Konceptualizaciâ negativnyh èmocij v mifologičeskom i sovremennom âzykovom soznanii (na materiale russkogo, pol'skogo i češskogo âzykov).* Volgograd: Volgogradskij gosudarstvennyj universitet [Стефанский Евгений Евгеньевич. 2009. *Концептуализация негативных эмоций в мифологическом и современном языковом сознании (на материале русского, польского и чешского языков).* Волгоград: Волгоградский государственный университет];
17. Tolstaâ Ol'ga Alekseevna. 2013. *Funkcional'no-semantičeskie osobennosti situativnoj modal'nosti v romane L.N. Tolstogo „Voskresenie” i ego pol'skom perevode.* Kaliningrad: BFU im. I. Kanta [Толстая Ольга Алексеевна. 2013. *Функционально-семантические особенности ситуативной модальности в романе Л.Н. Толстого „Воскресение” и его польском переводе.* Калининград: БФУ им. И. Канта].

Przedsięwzięcie E. Konefał należy do rodzaju najtrudniejszych prac naukowych pomocniczych. Jest w niej szereg elementów semantycznie mało spójnych, a wymagających od badaczki ogromnego wręcz wysiłku w trosce o prawidłowe uzyskanie wyników i jakość ich deskrypcji. Gdańska badaczka stworzyła istotne narzędzie metodologiczne, które niewątpliwie zostanie wdrożone do prac naukowo-badawczych innych uczonych nie tylko polskich, lecz także zagranicznych. Żałować jedynie należy, iż autorka nie sporządziła dodatkowych indeksów szczegółowych: rzeczowego oraz języków przekładu.

Uważam, że monografię tę warto byłoby w przyszłości wznowić, oczywiście po dokonaniu odpowiedniej aktualizacji gromadzonych danych, najlepiej z rozszerzeniem o kolejne lata. W mojej ocenie stanowi ona niezwykle interesującą publikację wydawniczą, z której będą stale korzystać zarówno polscy adepci nauki, tj. filolodzy (nie tylko rusycyści, lecz także białorusyści, germaniści, angliści, orientaliści, filolodzy klasyczni itd.), przekładoznawcy, historycy i komparatyści przekładu, językoznawcy, literaturoznawcy, bibliografowie, naukoznawcy i inni, jak i zagraniczni badacze, nie tylko z Rosji. Opracowanie wnosi znaczący wkład w rozwój nauki i kultury i rosyjskiej, i powszechnej, światowej z uwagi m.in. na wielokulturowość zakodowaną w przekładzie rosyjskim, wcześniej radzieckim oraz jego wielojęzyczność, a także ze względu na szeroką gamę dyscyplin naukowych, w ramach których powstawały prace naukowe. Omawiana praca może być z powodzeniem wykorzystywana w audytorium akademickim na zajęciach z translatoryki (teoria i praktyka przekładu)

języka rosyjskiego, w dydaktyce przekładu, a także w komparatystyce przekładowej. Jest doskonałym przewodnikiem po przekładoznawstwie rosyjskim. Ponadto stanowi dobrą bazę wyjściową do napisania dziejów naukowego przekładoznawstwa rosyjskiego, również na tle porównawczym.

Bibliografia

- Aleksandrowska Elżbieta. 1959. *Zabawy przyjemne i pożyteczne 1770–1777: monografia bibliograficzna*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Bajor Agnieszka. 2003. *Monografia bibliograficzna: analiza modelowa*. Częstochowa: Wydawnictwo „E Media”.
- Bajor Agnieszka. 2005. *Z zagadnień form bibliografii: monografia bibliograficzna*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Gmiterek Grzegorz. 2015. III Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Bibliografia – teoria, praktyka, dydaktyka”, Warszawa, 17–18 XI 2015 r. „Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” t. IX: 395–399. (online) <http://www.lis.uw.edu.pl/badan/?p=252> (dostęp 31.07.2017).
- Heck Korneli Juliusz. 1883. *Bibliografia polska z roku 1881 w porównaniu z czeską, węgierską i rosyjską*. Lwów: Drukarnia Władysława Łozińskiego.
- Konefał Ewa. 2016. *Przekładoznawstwo rosyjskie*. T. 1: *Autoreferaty dysertacji 1937–2015*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Kurant Izalina Evovna. 1982. *Polska literatura piękna od XVI w. do początku XX w. w wydawnictwach rosyjskich i radzieckich. Bibliografia przekładów oraz literatury krytycznej w języku rosyjskim wydanych w latach 1711–1975* T. 1. Moskwa–Warszawa–Wrocław: Wszeczwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej odznaczona Orderem Czerwonego Sztandaru Pracy–Biblioteka Narodowa–Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Kurant Izalina Evovna. 1986. *Polska literatura piękna od XVI w. do początku XX w. w wydawnictwach rosyjskich i radzieckich. Bibliografia przekładów oraz literatury krytycznej w języku rosyjskim wydanych w latach 1711–1975* T. 2. Moskwa–Warszawa–Wrocław: Wszeczwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej odznaczona Orderem Czerwonego Sztandaru Pracy–Biblioteka Narodowa–Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Kurant Izalina Evovna. 1988. *Polska literatura piękna od XVI w. do początku XX w. w wydawnictwach rosyjskich i radzieckich*. T. 3: *Adam Mickiewicz. Bibliografia przekładów oraz literatury krytycznej w języku rosyjskim wydanych w latach 1825–1981*. Moskwa–Warszawa–Wrocław: Wszeczwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej odznaczona Orderem Czerwonego Sztandaru Pracy–Biblioteka Narodowa–Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Kurant Izalina Evovna. 1995. *Polska literatura piękna od XVI w. do początku XX w. w wydawnictwach rosyjskich i radzieckich*. T. 4. Moskwa–Warszawa–Wrocław: Wszeczwiązkowa Państwowa Biblioteka Literatury Zagranicznej odznaczona Orderem Czerwonego Sztandaru Pracy–Biblioteka Narodowa–Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Matczuk Alicja. 2014. *Polskie bibliografie nauk humanistycznych i społecznych do roku 1989: historia i metodyka*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Vrtel-Wierczyński Stefan. 1928. *O najpilniejszych zadaniach naszej bibliografii*. „Przegląd Biblioteczny” nr 3: 191–209.
- Wojan Katarzyna. 2017. *Czy bibliografie są potrzebne? Na marginesie książki „Z dziejów leksykografii polsko-rosyjskiej”*. T. 1: *Słowniki lingwistyczne (bibliografia za lata 1700–2015)* (referat wygłoszony 30.03.2017 podczas Forum Nordicum w Instytucie Skandynawistyki Uniwersytetu Gdańskiego). Gdańsk.

Za trinadcat lět 1876–1889: bibliografičeskij ukazatel naučnyh trudov, dissertacij, statej i recenzij ekstraordinarnago professora Imperatorskago Varšavskago Universiteta Fedora Veržbovskago. 1889. Varšava: Tipografiâ K. Kovalevskago [За тридцать лет 1876–1889. Указатель научных трудов диссертаций, статей и рецензий экстраординарного профессора Императорскаго Варшавскаго Университета Федора Вержбовскаго. 1889. Варшава: Типография К. Ковалевскаго].

Summary

**Russian academic literature in the field of translation studies.
About Eva Konefał's bibliographic monograph *Russian translation studies*.
Vol. 1: *Abstracts of dissertations 1937–2015*
(Publishing house of Gdansk University, Gdansk 2016)**

The article focuses on the state of academic literature in the field of Russian translation studies based on Ewa Konefał's latest bibliographic monograph entitled *Russian translation studies*. Volume 1: *Abstracts of dissertations 1937–2015* (Publishing house of Gdansk University, Gdansk 2016). The first part of the article justifies the need to create bibliographic monographs, and briefly presents Polish bibliographic research in Russian studies, with 169 publications from the years 1883–2016. In the main part of the article, the author discusses Konefał's work and presents statistical data of documents from the field of Russian translation studies available in libraries in Russia and Post-Soviet countries based on Konefał's research results. The total number of the excerpted titles of dissertations (PhD and postdoctoral) in the years 1937–2015 is 2202, with 87.5% belonging to the field of philology (1927 positions).

Key words: abstracts of dissertations, bibliography, Russian translation

Kontakt z Autorką:
finkw@univ.gda.pl